

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภัยอันตรายที่เกิดขึ้นกับภิกษุได้นำความเสื่อมเสียมาให้กับคณะสงฆ์ ภิกษุพึงรู้จักภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น เพื่อป้องกันบรรเทาภัยของภิกษุ จึงควรศึกษาแนวคำสอนนำไปประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องในระเบียบธรรมวินัย ภัยที่เกิดจากผู้หญิงเข้ามาพัวพันกับภิกษุ มีผลทำให้ประชาชนไม่เลื่อมใสศรัทธาในภิกษุและคณะสงฆ์ ภัยของภิกษุที่เกิดขึ้นจากผู้หญิงเป็นเหตุ เมื่อภิกษุได้พบเห็นผู้หญิงนุ่งสั้นไม่เรียบร้อย ทำให้จิตเกิดราคะมีความกำหนัด ควรใช้หลักธรรมใดมาป้องกันบรรเทาภัยได้บ้าง ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ในครั้งพุทธกาลยังมีภัยของภิกษุ เช่นปัจจุบันหรือไม่ เมื่อได้ศึกษาค้นคว้าแล้วได้พบว่า ยังมีเหตุการณ์ เช่นเดียวกันนี้อยู่ สมดัง พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนทว่า ไม่ควรมองสตรี ถ้ามองก็ไม่ควรพูดด้วย ถ้าจำเป็นต้องพูดก็ต้องมีสติควบคุมจิตให้คิดต่อสตรีในทางที่ดีงาม เช่น ให้รู้สึกว่าเป็นแม่ รู้สึกว่าเป็นพี่สาว^๑ ภิกษุที่หลงรักผู้หญิงอยู่ เป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้ภิกษุต้องลาสิกขาสิกขาออกไปเป็นคฤหัสถ์^๒ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการดำรงเพศเป็นบรรพชิตนั้น ไม่ใช่แต่ในปัจจุบันนี้เท่านั้น ในอดีตยังมีเหตุการณ์ทำนองนี้อยู่ เช่น ขณะที่พระวังคิสะบิณฑบาตอยู่นั้น ได้พบกับสตรีนุ่งสั้นทำให้จิตใจกระสันมีความกำหนัดมารบกวนจิตใจ ท่านควรเจริญในอสุภกัมมัญฐาน ให้เป็นจิตมีอารมณ์เป็นอันเดียวตั้งมั่น ท่านจงเจริญกายคตาสติพิจารณาร่างกายไม่สะอาด ไม่งาม น่ารังเกียจ ให้รู้เท่าทันไม่หลงใหลมัวเมา พระวังคิสะได้เจริญอสุภกัมมัญฐานและกายคตาสติ ทำให้ท่านคลายความกำหนัดลงได้และได้บิณฑบาตต่อไป^๓ ภิกษุในสมัยพุทธกาลมีจุดมุ่งหมายบวช เพื่อให้บรรลุธรรม แต่มีอุปสรรคในการดำเนินชีวิตประจำวันของภิกษุได้พบเห็นผู้หญิงในขณะออกบิณฑบาตและเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ มีผลทำให้ภิกษุมีความกำหนัด มีกระสันและเบื่อง่ายในการรักษาพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์ และไม่มีความอดทน จึงขอลาสิกขาออกไปใช้ชีวิตเป็นฆราวาส จนลืมเจตนารมณ์ที่จะบวชเพื่อดำรงอยู่ในพระพุทธศาสนา และศึกษาเล่าเรียนเพื่อนำความรู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ภัยที่เป็นอันตรายของภิกษุที่สำคัญคือ

^๑ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๓/๑๕๑.

^๒ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๖๑-๑๖๒/๑๘๒.

^๓ดูรายละเอียดใน ส.ส.อ. (ไทย) ๒๕/๓๓๕-๓๓๖/๓๑๓.

ความชอบผู้หญิงและรักผู้หญิง ด้วยผู้หญิงนั้นยอมผูกมัดจิตใจของผู้ชายไว้ด้วยอาการ ๘ ประการ ผู้หญิงยอมผูกมัดจิตใจผู้ชายไว้ด้วยรูปร่าง, ด้วยการยิ้มแย้ม, ด้วยคำพูดไพเราะ, ด้วยการร้องเพลง, ด้วยการร้องไห้, ด้วยอาการปรีดา, ด้วยขอกำหนด, ด้วยสัมผัสร่างกาย, โดยธรรมชาติ ผู้หญิงยอมมีแรงดึงดูดจิตใจของเพศตรงข้ามเสมอรวมทั้งภิกษุด้วย จึงได้ชื่อว่าผู้หญิง เป็นเครื่องผูกมัดใจชายเหมือนดังบ่วงของธิดามาร^๔ “ผู้หญิงยอมเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด, ยอมขัดเคืองในสิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความขัดเคือง, ยอมหลงในสิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความหลง, ยอมโกรธในสิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความโกรธ, ยอมมัวเมาในสิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งความมัวเมา”^๕

ภัยอันตรายของภิกษุที่เห็นแก่ปากท้อง เมื่อเพื่อนสหธรรมิก ตักเตือนสั่งสอนเรื่องระเบียบวินัยว่าสิ่งนี้ควรฉัน สิ่งนี้ไม่ควรฉัน ท่านไม่ควรฉันอาหารหลังเที่ยงวันไปแล้ว ท่านควรฉันในเวลาก่อนเที่ยงวัน^๖ เช่น พระสถิตยวัคคีย์ ฉันอาหารในเวลาวิกาลต้องอาบัติปาจิตตีย์^๗ เพราะไม่มีความอดทน เป็นผู้เห็นแก่ปากท้อง เกิดความหิวจนระงับจิตใจไว้ไม่ได้ ทำให้ต้องละเมิดสิกขาบท เมื่อนาน ๆ ไปก็จะเป็นสาเหตุทำให้ต้องลาสิกขาสึกออกไปใช้ชีวิตแบบฆราวาส แต่ยังมีภิกษุในสมัยพุทธกาลที่ไม่เห็นแก่ปากท้องมีเรื่องที่มาในพระไตรปิฎก ดังภายิตของพระรัฐपालะกล่าวไว้ใน ธรรมบทเทศ ว่า “โลกบกร่องอยู่เป็นนิตย์ไม่รู้จักอึด เป็นทาสแห่งตัณหา”^๘ เมื่อบวชเป็นภิกษุแล้วจำเป็นต้องมีความสันโดษ พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ต้องพอใจในอาหารบิณฑบาต จงข่มใจตนเอง อย่าไปตามอารมณ์ในความอยากฉันอาหารที่ตนเองชอบ ฉันอาหารเพื่อคลายความหิวไม่ติดในรสชาติอาหาร ฉันเพื่อให้มีชีวิตดำรงอยู่ได้ ไม่ฉันอาหารเพื่อความ매มัน ไม่ฉันอาหารเพื่อเป็นการโอ้อวดว่าร่ำรวย ไม่ฉันอาหารมากเกินไป จะทำให้ท้องอืดอัด ทำให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจ

ภิกษุที่ยังเป็นปุถุชนยังมีกิเลสอยู่ ย่อมอยากได้ความสุขจากสัมผัสภายนอก มีความต้องการอยากได้ในกามคุณ ๕ เป็นสิ่งเร้าทำให้ภิกษุอยากเห็นแต่สิ่งที่สวยงาม ฟังเสียงที่ไพเราะดมกลิ่นที่หอม ฉันอาหารที่มีรสชาติอร่อย อยากใช้เครื่องนุ่งห่มที่นุ่มละเอียดประณีต สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยทำให้ภิกษุหวนไหว เมื่อได้เสพความสุขในกามคุณ ๕ แล้วทำให้จิตใจในการเสพสิ่งต่าง ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ขั้วบนชวนให้ภิกษุที่ไม่ได้เคร่งครัดและไม่ได้ฝึกปฏิบัติกัมมัฏฐานให้ดีแล้ว ย่อมจะเป็นทาสของตัณหา คือ ความทะยานอยากได้ อยากมี อย่างฆราวาสที่เขาได้เสพสุขในกามคุณ ๕ ทำให้

^๔ อ.อุฏจก.อ. (ไทย) ๓๓/๑๐๓/๓๕๓.

^๕ อ.ปญจก.อ. (ไทย) ๓๖/๘๔/๒๐๑.

^๖ คุรยละเอียดใน ม.ม.อ. (ไทย) ๒๐/๑๕๒/๓๘๒ – ๓๘๓.

^๗ วิ.มหา. (ไทย) ๒/๒๔๓/๔๐๔.

^๘ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๐๕/๓๖๕.

ภิกษุอยากลาสิกขาสิกขาออกไปเป็นฆราวาส เพื่อจะได้บริโภคปัจจัย ๔ ที่ประณีต ทำให้เกิดความสุข ความสบาย พระพุทธเจ้าตรัสว่า “นตฺถิ สนฺติปริ สุขํ. ไม่มีความสุขใดเสมอด้วยความสุข”^๕ ความสุขคือพระนิพพานไม่สามารถมีอยู่ได้ในบุคคลที่ยังมีกิเลสอยู่ ภิกษุที่ยังแสวงหาความสุขด้วยการอยากได้สิ่งของ เพื่อสนองความต้องการความสุขในกามคุณ ๕ แต่ไม่เคยได้พบความสุขอันแท้จริงได้ มนุษย์ได้คิดค้นปรุงแต่งสรรพสิ่งทั้งหลายขึ้นมา เพื่อหลอกล่อให้มนุษย์ให้เกิดความอยาก และจิตใจหลงใหลทะยานอยากอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่เคยพอใจอึดใจในการทะยานอยากได้^๖ ภิกษุพึงละขันธ์ คือ ตัณหา ไม่เกี่ยวข้อง ไม่คิดใจ ไม่พัวพันใน รูป เสียง กลิ่น รสและโผฏฐัพพะ จึงเป็นผู้รู้แจ้ง สลัดออก พึงคุ้มครองอินทรีย์ รักษาจิต เพื่อไม่ให้กิเลสครอบงำได้^๗ พระพุทธเจ้าตรัสว่า กามคุณ ๕ มีความยินดีน้อย มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก มีโทษมาก เหมือนหลุมถ่านเพลิง^๘

ภิกษุพึงสำรวมระวังในอินทรีย์ทั้ง ๖ มีสติสัมปชัญญะ ละบาปอกุศล เพื่อให้ภิกษุได้สมาทาน ตั้งมั่น ให้ดำรงอยู่ ใน “อปัลลภกสูตร” เป็นสูตรว่าด้วยการปฏิบัติไม่ผิดปรารถนาเหตุ เพื่อความสิ้นอาสวะ มีหลักธรรม ๓ ประการ ทำให้ภิกษุรู้จักสำรวมในอินทรีย์ทั้ง ๖ เพื่อให้ความประพฤติของภิกษุมีมารยาทเรียบร้อยดี

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ (๑) คู้มครองทวารในอินทรีย์ ๖ (๒) รู้จักพอประมาณในการบริโภคอาหาร (๓) ประกอบความเพียรเป็นเครื่องตื่นอยู่เสมอ ภิกษุที่คู้มครองทวารในอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ ภิกษุเมื่อตาเห็นรูปจักสำรวมในจักขุนทรีย์ ถ้าไม่สำรวมแล้วก็จะเกิดเหตุให้บาปอกุศลธรรมคือ อภิชฌา (เพ่งเล็งอยากได้ของเขา) โทมนัส (ความทุกข์ใจ) ครอบงำได้ จึงรักษาจักขุนทรีย์ ถึงความสำรวมในจักขุนทรีย์ พึงเสี่ยงด้วยหู ดมกลิ่นด้วยจมูก ลิ้มรสด้วยลิ้น ถูกต้องโผฏฐัพพะด้วยกาย รู้แจ้งธรรมารมณ์ด้วยใจแล้ว ไม่รวบถือ^๙ ไม่แยกถือ^{๑๐} ปฏิบัติเพื่อสำรวมอินทรีย์ในจิตใจ ไม่มองภาพรวมโดยเห็นเป็นหญิงหรือชาย ไม่เห็นว่ารूपสวย เสียงไม่ไพเราะ กลิ่นไม่หอม รสไม่อร่อย สัมผัสที่ไม่อ่อนนุ่มเป็นอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนาไปด้วยอำนาจจันทราคะ แยกถือ หมายถึงมองภาพ ๒ ด้าน คือมองแยกแยะเป็นส่วน ๆ ไปด้วยอำนาจกิเลส เช่น เห็นมือ เท้าว่าสวยหรือไม่สวย เห็นอาการยิ้มแย้ม หัวเราะ การพูด

^๕พ.ร.อ. (ไทย) ๔๒/๒๕/๓๗๑.

^๖พ.เถร. (ไทย) ๒๖/๔๕๔/๔๑๓.

^๗พ.ญ.อ. (ไทย) ๖๓/๓๓๐ – ๓๓๒/๕๕๔ – ๕๕๕.

^๘พ.ญ.อ. (ไทย) ๖๓/๓๖๖/๕๕๒.

^๙รวบถือ คือมองเห็นเป็นรูปร่างหมดทั้งตัวว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย.

^{๑๐}แยกถือ คือการแยกมองเป็นเฉพาะส่วน เช่นมือ เท้า ยิ้ม เห็นฟัน ตาปากว่าสวย หรือไม่สวย.

การเหลียวซ้ายแลขวา ว่าน่ารักหรือไม่น่ารัก ถ้าเห็นว่าสว่น่ารักก็เกิดอิฏฐารมณ์ (อารมณ์ที่น่าปรารถนา) ถ้าเห็นว่าไม่สว่น่ารักก็เกิด อนิฏฐารมณ์ (อารมณ์ที่น่าไม่ปรารถนา)^๕

กุกุบุตรที่มีความศรัทธาบวชเข้ามาเป็นภิกษุนั้น เป็นสิ่งที่ประเสริฐ ถ้ากุกุบุตรที่ไม่มีศรัทธาแต่จิตใจพ่อแม่ไม่ได้ ที่ต้องการให้บุตรบวชแต่กุกุบุตรจำยอม ต้องทำตามพ่อแม่ เพราะหวังจะตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่จะพูดได้ว่า บวชด้วยความจำใจก็ว่าได้ ซึ่งจะเป็นผลเสียมากกว่าผลดี เพราะการบังคับให้กุกุบุตรได้มาบวชนั้น ต้องให้กุกุบุตรนั้นมีความศรัทธา และเกิดความพร้อมที่จะบวช จึงจะทำให้เกิดประโยชน์มากกว่าที่จะบังคับในกุกุบุตรบวชเพียงเพื่อจะได้บุญกุศล หรือเกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ตามคติของชาวพุทธ เท่านั้น อย่าคิดเพียงแค่บวชเข้ามาเป็นภิกษุเพียงภายใน ๓ วันหรือ ๗ วันแล้วก็ลาสิกขาออกไปเป็นฆราวาสเหมือนเดิม เพราะการบวชในระยะสั้นนั้น ไม่ทำให้ภิกษุผู้บวชนั้น ได้รู้หลักธรรมหรือข้อระเบียบวินัยต่าง ๆ ของความเป็นพระภิกษุได้ แต่ได้เพียงแค่ได้บวชเป็นภิกษุเท่านั้น ในสมัยพุทธกาล พระจันนะเป็นผู้ว่ายากสอนยาก ประพฤติคนไม่ดีไม่สมควร แม้เพื่อนสหายธรรมิก กล่าวตักเตือนก็ไม่เชื่อฟังไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งสอน^๖ เพราะว่าพระจันนะเคยเป็นคนรับใช้ใกล้ชิดกับพระพุทธเจ้า ในสมัยยังเป็นฆราวาสอยู่ ภิกษุทั้งหลายได้ดำนิพระจันนะ และกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงดิเคยน พระจันนะโดยอนกปริยาย ทรงตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลียงยาก เป็นคนบารุงยาก เป็นผู้มักมาก ไม่สันโดษ คลุกคลีอยู่ในหมู่คณะ มีความเกียจคร้าน พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท ภิกษุรูปใดว่ากล่าวตักเตือนแล้วไม่ปฏิบัติตาม^๗ และ ภิกษุรูปใดรู้ธรรมวินัยแล้วไม่เอื้อเฟื้อว่ากล่าวตักเตือนภิกษุรูปอื่น^๘ ผู้ละเมิดต้องปรับอาบัติ ปาจิตตีย์ ก่อนพระพุทธเจ้าปรินิพพานได้สั่งให้ พระอนนทลงพรหมทัณฑ์แก่พระจันนะ พระอนนทที่ได้กล่าวกับพระมหากัสสปะเถระ ให้ส่งลงพรหมทัณฑ์แก่พระจันนะ ท่านปรารธนาจะพูดสิ่งใดได้ตามสบาย ภิกษุทั้งหลายไม่ฟังว่ากล่าวตักเตือนและ พราสอนแก่พระจันนะทุกอย่าง พระจันนะรู้สึกอึดอัด เอือมระอา รังเกียจ ด้วยพรหมทัณฑ์ จึงหลีกเร้นอยู่รูปเดียว ไม่ประมาณ มีความเพียร อุทิศกายใจ ไม่นานนัก ก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ผลแล้ว การลงพรหมทัณฑ์ของพระจันนะเป็นอันระงับไปด้วย^๙

ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับภิกษุได้พบเจออยู่เสมอในการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นภัยอันตรายของภิกษุไม่สามารถประพฤติพรหมจรรย์อยู่ได้ไม่ยั่งยืน ต้องลาสิกขาสึกออกไปเป็น

^๕ อนุ.ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๖/๑๕๕.

^๖ ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๑/๔๒๔/๔๕๔.

^๗ ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๒/๔๓๓/๕๔๔.

^๘ ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๒/๓๔๐/๔๓๓ – ๔๓๔.

^๙ ดูรายละเอียดใน วิ.จู. (ไทย) ๓/๔๔๕/๓๘๖.

คฤหัสถ์ มี (๑) อุมิภัก ภัยคลื่น คือ ภิกษุอดทนต่อคำสั่งสอนไม่ได้ เกิดความขี้เกียจคับใจ เมื่อหน่ายต่อคำตักเตือนพร้าสอน (๒) กุมภิลภัก ภัยจรเข้ คือ ภิกษุเห็นแก่ปากแก่ท้อง ถูกจำกัดด้วยระเบียบวินัยเกี่ยวกับการบริโภค ทนไม่ได้ (๓) อาวัณภัก ภัยน้ำวน คือ ภิกษุหวั่นพะวงไฟทะยานในกามสุข ตัดใจจากกามคุณ ๕ ไม่ได้ (๔) สูงสุกาภัก ภัยปลาครุฑร้าย หรือภัยฉลาม คือ ภิกษุเกิดความปรารถนาทางเพศ รักผู้หญิง^{๒๐}

แนวทางที่สำคัญ ให้ภิกษุพึงรักษาศีลให้บริสุทธิ์ มีสติสัมปชัญญะเป็นเครื่องป้องกันภัยอันตรายของภิกษุ ต้องมีความสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ ให้เรียบร้อย ไม่มองว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ไม่มองอวัยวะต่าง ๆ เช่น ปาก, ตา, จมูก, มือ, แขน ว่าสวยหรือไม่สวย โดยมีปัญญารอบรู้เท่าทันกิเลสไม่ให้ครอบงำจิตใจได้ ให้ภิกษุมีระเบียบวินัยในการบริโภคมีความสันโดษไม่เห็นแก่ปากท้องให้รู้จักพอ ประมาณในการบริโภคอาหาร เมื่อบวชเข้ามาแล้วจำเป็นต้องศึกษาเล่าเรียนทั้งพระปริยัติธรรม และการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน, เจริญอสุภกัมมัฏฐาน, กายคตาสติ เพื่อไม่ให้ภิกษุหลงใหลในสตรี เกิดความกำหนัด กระสันอยากจะสึกออกไปเป็นฆราวาส เมื่อภิกษุทำได้เช่นนี้ ก็ไม่ต้องกลัวภัยอันตรายที่เกิดกับภิกษุ

ดังนั้น ภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท ภิกษุพึงรับรู้ไว้เพื่อเป็นเครื่องป้องกันและบรรเทาภัยของภิกษุ ว่ามีหลักธรรมใดบ้างที่เหมาะสมกับภัยของภิกษุ ที่จะนำมาพัฒนาตนเองด้วยการอบรมจิตเจริญปัญญาให้บริสุทธิ์ ภิกษุควรต้องประพฤติปฏิบัติสมณธรรมให้สมควรแก่ความเป็นภิกษุเป็นที่ศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ภัยของภิกษุที่ทนทิวไม่ได้ เป็นอุปสรรคต่อการรักษาสิกขาบทให้บริบูรณ์ ภิกษุจำเป็นต้องระงับข่มใจตนเองให้ได้ เพื่อไม่ให้ละเมิดสิกขาบท สิ่งสำคัญคือตัวของภิกษุเองที่จะต้องศึกษาหลักธรรมปริยัติ และปฏิบัติหมั่นพิจารณาในปัจจุบันขณะคือการพิจารณาเสียก่อนจึงบริโภคปัจจัย ๔ ไม่บริโภคด้วยตัณหา ภิกษุจำเป็นต้องรักษากาย วาจาและใจให้อยู่ในระเบียบวินัย มีการสำรวมในพระปาติโมกข์รักษาศีลอย่างเคร่งครัด ทั้งในส่วนข้อรักษาและข้อห้าม ทำตามข้ออนุญาตที่มาในสิกขาบทมีพุทธบัญญัติและมาในนอกพุทธบัญญัติ เมื่อรักษาศีลบริสุทธิ์แล้วข่มทำให้สมาธิสงบตั้งมั่นได้โดยง่าย เมื่อสมาธิสงบก็ส่งผลทำให้เกิดปัญญา คือความรู้แจ้งแทงตลอดในพระอริยสัจ ๔ การสำรวมอินทรีย์ มีสติระวังรักษาจิตใจ ไม่ให้กิเลสคือความยินดีในร้ายเข้าครอบงำได้ เมื่อรับรู้อารมณ์ภายนอกในอินทรีย์ทั้ง ๖ ไม่ให้ยินดีในร้ายในเวลาที่ได้เห็นรูป ให้มีสติสัมปชัญญะเป็นเครื่องป้องกันบาปอกุศล พึงจะเกิดกับภิกษุ เพื่อให้มีสติรู้เท่าทันกับอินทรีย์ทั้ง ๖ เพื่อไม่ให้เกิดไปตามอารมณ์ต่อสิ่งที่เรารักชอบ และสิ่งที่เราไม่ชอบ เมื่อทำได้เช่นนี้ก็จะทำให้ภิกษุนั้น รักษาพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์ ให้ดำรงอยู่ในสมณเพศได้ตลอดไป

^{๒๐}พ.ม.อ. (ไทย) ๖๖/๒๕๘/๔๐๓.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคำสอนเรื่องภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาตัวอย่างภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิธีป้องกันภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ แนวคำสอนเรื่องภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนามีอะไรบ้าง
- ๑.๓.๒ ตัวอย่างภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนามีอะไรบ้าง
- ๑.๓.๓ วิธีป้องกันภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนาได้อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

- ๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาภัยของภิกษุในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา และได้นำหลักธรรมวินัยที่เกี่ยวข้องกับภัยของภิกษุ นำมาใช้ป้องกันและบรรเทาภัยของภิกษุ เพื่อที่จะได้พัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจของกุลบุตรที่บวชเข้าในพระพุทธศาสนาเถรวาท

- ๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

ข้อมูลปฐมภูมิ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้คัมภีร์พระไตรปิฎกดังต่อไปนี้เป็นขอบเขตในการวิจัย

- พระไตรปิฎกภาษาบาลี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุสรณ์ พุทธวสุเส ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : เฉลิมชาญการพิมพ์, ๒๕๓๕.

- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

- อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แปล ชุต ๕๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข้อมูลทุติยภูมิ

ศึกษาจากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย เอกสาร วารสาร ตำราวิชาการ อินเตอร์เน็ต บทความ หนังสือพิมพ์ และเอกสารงานเขียนทางวิชาการของผู้รู้ทางพระพุทธศาสนาได้อธิบายไว้ที่เกี่ยวข้อง ภัยกับภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ ภัยของภิกษุ หมายถึง ความสะดุ้งหวาดกลัวในจิตใจ เกิดขึ้นกับกุลบุตรผู้บวชเข้ามาในธรรมวินัยนี้อันเป็นเหตุให้ประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์อยู่ได้ไม่ยั่งยืน จำเป็นต้องลาสิกขาสิก จากภิกษุออกไปเป็นคฤหัสถ์ ภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทมี (๑) อุมิภัย ภิกษุอดทนต่อคำสั่งสอนไม่ได้ เกิดจากความโกรธ ความซึ่งเคียดคับใจ เบื่อหน่ายต่อคำตักเตือนพราสสอน (๒) กุมภิลภัย ภิกษุเห็นแก่ปากแก่ท้อง ถูกจำกัดด้วยระเบียบวินัยเกี่ยวกับการบริโภคทนไม่ได้ (๓) อาวัณณภัย ภิกษุห้วงพะวงไฟทะยานในกามสุข ตัดใจจากกามคุณไม่ได้ (๔) สูงสุกภัย ภิกษุเกิดความกำหนัด มีความกระสันต้องการทางเพศรักผู้หญิง

๑.๕.๒ ภิกษุ หมายถึง การอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรม ได้รับการยินยอมรับเข้าหมู่จากภิกษุสงฆ์ อยู่ภายในเขตสีมาซึ่งใช้สวดญัตติจตุตถกรรมวาจาและผู้เห็นภิกษุในสังสารวัฏ ในการเวียนว่ายตายเกิดของสรรพสัตว์ทั้งหลาย

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑) พระพุทธโฆสเถระ รัตน, สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปลและเรียบเรียง, ได้กล่าวถึงภัยของภิกษุไว้ใน คัมภีร์วิสุทธิมรรค สรุปความว่า ภิกษุที่สำรวมอินทริยสังวรศีล มี รูป, เสียง, กลิ่น, รสและโผฏฐัพพะ เมื่อสำรวมระวังให้ดีแล้ว ย่อมจะไม่ถูกพวกโจร คือ กิเลสปล้นเอาได้ เปรียบเหมือนบ้านที่ปิดประตูไว้ดีแล้ว พวกโจรทั้งหลายไม่สามารถจะขโมยทรัพย์สินไปได้ ภิกษุที่ฝึกจิตไว้ให้ดีแล้ว รากะย่อมไม่สามารถรื้อไหลเข้าสู่จิตของภิกษุได้ เปรียบเหมือน ฝนร่ำรดเรือนที่มุงไว้ดีแล้วไม่ได้ ฉะนั้น เช่น พระวังคีสะบวชได้ไม่นาน ในขณะที่บิณฑบาตอยู่นั้นได้เห็นผู้หญิงนั่งหันไม่เรียบร้อย ทำให้พระวังคีสะเกิดความกำหนัดจิตมีรากะ ได้ถามพระอานนท์ ถึงวิธีป้องกันและบรรเทา จิตที่มีรากะ มีความกำหนัด พระอานนท์เถระ ได้กล่าวแนะนำว่า สัญญาของเธอเป็นวิปัสสนา เธอควรเว้นสุกนิมิตที่ประกอบด้วยความกำหนัดเสีย ด้วยการอบรมจิตด้วยอสุกัมมัญฐาน ทำจิตให้ตั้งมั่นเป็นอารมณ์เดียว โดยพิจารณาสังขารทั้งหลายเป็นทุกข์ ไม่มีตัวตนไม่ควรยึดมั่นถือมั่น ก็จะบรรเทาความกำหนัดลงได้ ทำให้พระวังคีสะบรรเทาความกำหนัด และออกบิณฑบาตได้ต่อไป^{๒๐}

^{๒๐}พระพุทธโฆสเถระ รัตน, คัมภีร์ วิสุทธิมรรค, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๕๔ – ๕๕.

๒) สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, ได้กล่าวถึงภัยของภิกษุไว้ใน วิธีสร้างบุญบารมี สรุปความว่า กายกตาสติกัมมัญฐาน เป็นกัมมัญฐานที่มีอานิสงส์มากเพราะทำให้ละ “สักกายทิฐิ” ได้โดยง่าย เป็นกัมมัญฐานที่เกี่ยวกับการพิจารณาร่างกาย ให้เห็นสภาพตามความเป็นจริง ซึ่งมักพิจารณาพร้อมกับอสุภกัมมัญฐาน มรณัสตติกัมมัญฐาน พระอริยบุคคลย่อมได้พิจารณา กัมมัญฐานทั้ง ๓ กองนี้เสมอ กิเลสมี ความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่เกิดขึ้นกับร่างกายของเรานี้ เพราะความยึดมั่นถือมั่นด้วยอำนาจของอุปาทานันธ์ ว่าเป็นตัวตนของเรา เป็นเรา เป็นเขา ให้พิจารณาให้จิตใคร่ครวญเห็นสภาพตามความเป็นจริง ร่างกายที่ว่าสวยงามเป็นที่รักของเรา แท้จริงแล้วเป็นของปฏิกุศลสกปรกโสโครก ไม่สวยไม่งาม ไม่น่ารักใคร่ทะนุถนอม เป็นมูตรเป็นอุจจาระ เป็นพิษและเป็นซากศพของสัตว์ต่าง ๆ ที่เราบริโภคเข้าไปในกระเพาะ ประจุจุปาฐา เป็นที่รวมของซากศพของสัตว์และของพิษหลากหลายชนิด ล้วนแต่เป็นสิ่งสกปรก เมื่อเราขับถ่ายออกมาจากทวารทั้งหลาย ที่พากันรังเกียจสารพัดที่เรียกว่า “ขี้” จากตาเรียกว่า ขี้ตา จากหูเรียกว่า ขี้หู ที่ฟันเรียกว่า ขี้ฟัน จากจมูกเรียกว่า ขี้มูก และสิ่งที่ขับออกมาทางผิวหนังเรียกว่า ขี้ไคล รวมความแล้ว เดิมเป็นสิ่งที่สวยงาม น่ารักน่าเล่น แต่พอขับถ่ายออกจากร่างกาย ก็กลายมาเป็นที่น่ารังเกียจโดยฉับพลัน อวัยวะ ๓๒ ที่เห็นภายนอกสวยงาม เป็นถึงนางงามจักรวาล สวยงามด้วยผิวหนังดบแต่งให้สวยด้วยเครื่องสำอางค์ ให้ดูดีดูสวย ถ้ามีแผลเป็น มีผิวหนังที่ใบหน้าก็กลายเป็นคนขี้เหร่โดยฉับพลัน การเจริญกายกตาสติกัมมัญฐาน ความจริงเป็นสมถภาวนาทำจิตให้เป็นสมาธิบรรลุถึงปฐมฌานได้ ที่ผสมด้วยวิปัสสนาภาวนา เพราะเป็นอารมณ์จิตใคร่ครวญหาเหตุผล ตามความเป็นจริงของสังขารธรรม ให้จิตเกิดความเบื่อหน่ายในร่างกาย ของตนเองและของผู้อื่น จนเกิด “นิพพิทาญาณ” ทำให้เกิด ญาณทัสสนะเห็นแจ้งในไตรลักษณ์ ว่าร่างกายเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ไม่ใช่ตัว^{๒๒}

๓) พุทธทาสภิกขุ อินทปญโญ, ได้กล่าวถึงภัยของภิกษุไว้ใน ดับปรุงเพื่อรักผู้อื่น สรุปความว่า เมื่อตาได้กระทบรูปแล้วทำให้กระตุ้นไปถึงจิตใจ เมื่อหูได้ยินเสียงอะไรแล้วจะคอยกระตุ้นไปถึงจิตใจ ทำให้เกิดอารมณ์ปรุงแต่งไปในทางที่ดีบ้าง ไม่ดีบ้าง ปรุงแต่งไปสารพัดทำให้ ร้อนหัว ร้อนหู ร้อนใจ ทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศ ถ้ามีสติปัญญาดีแล้ว จะไม่ปรุงแต่ง ตามธรรมชาติไม่ปรุงแต่งมาก เช่น ตาเห็นอะไรก็เฉย หูได้ยินอะไรก็เฉย ไม่ได้ปรุงแต่ง จมูกได้ดมกลิ่นอะไรก็ไม่ปรุงแต่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอารมณ์ที่มาจากเพศตรงข้าม พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “สิ่งที่จะครอบงำจิตใจของคนไม่มีใครเกินกว่าเพศตรงข้ามได้ เช่น รูปที่ประทับใจผู้ชายก็คือรูปผู้หญิง รูปที่ประทับใจผู้หญิงก็คือรูปผู้ชาย เสียงที่ประทับใจผู้ชายก็คือเสียงของผู้หญิง เสียงที่ประทับใจผู้หญิงก็คือเสียงของผู้ชาย อารมณ์ที่มาปรุงแต่งให้จิตมีอารมณ์จากเพศตรงข้ามเสมอ เราควรจะใช้สติปัญญาของเราควบคุม

^{๒๒} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก , วิธีสร้างบุญบารมี, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๓๑ – ๓๔.

ไม่ให้ปรุงแต่งจิตให้เกิดทุกข์ อารมณ์ที่ดีก็เกิดขึ้น มีความสุขสบาย นึกคิดอะไร พุทอะไร กระทำอะไรก็จะดีไปด้วย^{๒๓}

๔) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ได้กล่าวถึงภัยของภิกษุไว้ใน ภัยแห่งพระพุทธศาสนาในประเทศไทย สรุปความว่า ประเพณีคติดิโบราณจะนิยมให้ลูกหลาน บวชเรียน แต่เดิมนั้นเหลือแค่บวชเฉย ๆ พ่อ แม่ต้องเป็นหนี้เป็นสินเขาเพื่อจัดการบวชให้กับลูกจะเน้นทางด้านพิธีกรรมเท่านั้น บวชได้ไม่กี่วันก็สึกมาแล้ว เราต้องการให้ภิกษุที่บวชเข้ามาแล้วได้เรียนพระธรรมวินัย ทั้งเล่าเรียนปริยัติและได้เรียนการประพฤติปฏิบัติ เช่น การทำกิจวัตรต่าง ๆ และการฝึกจิตเจริญปัญญา ไม่ใช่จะเรียนเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ภิกษุยังต้องฝึกฝนปฏิบัติอบรมกาย วาจาใจ และปัญญาผู้ที่บวชเข้ามาแล้ว อย่าให้บวชเปล่า ต้องบวชเรียนด้วย เพราะถ้าขาดการศึกษาแล้วก็จะปฏิบัติไม่ถูกต้อง เมื่อปฏิบัติไม่ถูก ศาสนาก็จะเลอะเลือน ภิกษุบางท่านมีเจตนาดี อยากจะสงเคราะห์ชาวบ้าน ไม่ได้มีอกุศลจิตอะไรเลย แต่เพราะไม่ได้เล่าเรียน ไม่รู้ว่าจะนำหลักธรรมอะไรมาแนะนำสั่งสอนเขาไม่เป็น แต่อยากจะสงเคราะห์ชาวบ้าน โดยการไปห่วย แต่ก็มีเจตนาดี แต่ทำไม่ถูกต้อง เพราะไม่ได้เรียน จึงไม่มีธรรมะที่จะไปสอนเขา ผู้ที่บวชเข้ามาแล้วมีเจตนาไม่ดีใช้วัดเป็นแหล่งหาเงิน และใช้ผ้าเหลืองเป็นเครื่องมือหลอกลวงชาวบ้าน ภิกษุเมื่อมีลาภสักการะมากและอยู่อย่างสบายไม่มีสติ ไม่มีการกวดขันให้การศึกษา ภิกษุก็จะเพลิดเพลินและเห็นแก่ปากท้องมีแต่ความสุขสบาย หากินได้ง่าย จึงบวชเข้ามามากมายเพื่อเอาผ้าเหลืองบังหน้าใช้เป็นเครื่องมือหาเงินและยังใช้วัดเป็นแหล่งหาเงินอีกด้วย^{๒๔}

๕) พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล) และคณะ, ได้กล่าวถึงภัยของภิกษุไว้ในคู่มือการศึกษาสัมมาปฏิบัติไตรสิกขา สรุปความว่า กิจของภิกษุจะต้องรับทำมี ๓ อย่าง คือ การสมาทานการปฏิบัติในศีลอันยิ่ง การสมาทานการปฏิบัติในจิตอันยิ่ง และการสมาทานการปฏิบัติในปัญญาอันยิ่ง ภิกษุทั้งหลาย กิจของภิกษุที่เขจะต้องรับทำ มี ๓ อย่าง ในวันนี้ หรือพรุ่งนี้ หรือมะรืนนี้ ย่อมมีเวลาที่เหมาะสม ทำให้จิตหลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลายสิ้นอุปาทานขั้น ๕ ภิกษุควรอบรมพัฒนาทางร่างกายและจิตใจให้บริสุทธิ์ ไม่ละเมิดศึกษาบท มีความสันโดษไม่สะสมอัฐบริวาร ถ้าภิกษุไม่เหลียวแลในกิจแห่งวิเวกธรรม ไม่ปรารภความเพียรเพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุสิ่งที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งในสิ่งที่ยังไม่ทำให้แจ้ง ผู้บวชในภายหลัง ได้เห็นเถระเหล่านั้น ทำเป็นแบบแผนเช่นนั้นไว้ ก็ถือเอาไปเป็นแบบอย่าง ทำให้ภิกษุรุ่นหลังทำตามมีมลทิน นี่เป็นอนาคตภัย ที่ยัง

^{๒๓}พุทธทาสภิกขุ อินทปญฺญ, *ดับปรุ้งเพื่อรักผู้อื่น*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อริยมรรค, ๒๕๔๕), หน้า ๘๑ – ๘๓.

^{๒๔}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *ภัยแห่งพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ พิมพ์สว, ๒๕๕๐), หน้า ๕๘.

ไม่เกิดขึ้นในบัดนี้ แต่จักเกิดขึ้นในเวลาต่อไปพวกเธอทั้งหลายพึงสำนึกไว้ ครั้นได้สำนึกแล้ว ก็พึงพยายาม เพื่อกำจัดภัยนั้นเสีย^{๒๕}

๖) พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ได้พิมพ์ไว้ในหนังสือ ปัญญาต้องคู่กับกรุณาจึงจะพาชาติรอด สรุปความว่า การเจริญสติทำให้เกิดปัญญา และต้องมีสติตั้งใจฟังเพื่อน้อมนำหลักธรรมที่ได้ฟังมานั้นไปสอนตนเอง มีหลักการว่า “อตุตตะนา โฉทยตุตฺตานํ จงเตือนตนด้วยตนเอง” การฟังธรรมจะไร้ค่าถ้าไม่มีการจดจำแล้วนำไปสอนตนเอง สติ หมายถึง การระลึกถึงทันปัจจุบันว่า กำลังทำอะไรที่เกิดขึ้นกับเรา เช่น เวลาฟังเทศน์ฟังธรรมนี้ท่านได้ยินเสียงมากระทบโสตประสาทของท่านทุกขณะแสดงว่ามีสติในการฟัง ใจของท่านไม่ได้ล่องลอยไปที่ไหนแต่ใส่ใจอยู่กับปัจจุบันที่นี้เดี๋ยวนี้ ท่านมองให้เห็น ฟังให้ได้ยิน ถ้าท่านขาดสติคือใจลอย ท่านจะฟังไม่รู้เรื่อง คนมีสติจะใส่ใจอยู่กับปัจจุบัน เมื่อตั้งใจฟังก็มีสติในการฟัง ท่านก็จะได้ปัญญาคือเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “สุสฺสุสฺสํ ลภเต ปญฺญํ ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา” พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบสติเหมือนรอยเท้าช้างที่ใหญ่กว่ารอยเท้าสัตว์บกทั้งหมด คุณธรรมทุกอย่างมีสติเป็นพื้นฐาน นั่นคือสติสอดแทรกอยู่ในคุณธรรมทั้งปวง การจะปลูกฝังปัญญาซึ่งเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งจึงต้องมีสติเป็นพื้นฐาน ว่า “คุณธรรมต้องนำปัญญา” ก็หมายถึงว่า การเจริญสติทำให้เกิดปัญญา ดังคำกล่าวที่ว่า สติมา ปัญญาเกิด สติเตลิด มักเกิดปัญหา คุณธรรมหมายถึงคุณสมบัติที่ดีภายในจิตใจ ซึ่งจะเป็รากฐานของจริยธรรม คุณธรรมเป็นสิ่งที่เรามองไม่เห็น เช่น ความซื่อสัตย์เป็นรากฐานของความซื่อตรง ความตรงต่อเวลา การรักษาคำพูด ซึ่งแสดงออกทางกายและทางวาจา การแสดงออกทางกายและทางวาจาเป็นจริยธรรมซึ่งแปลว่าหลักแห่งความประพฤติที่ดีงาม ถ้าเรามีจริยธรรม เราจะทำเพื่อประโยชน์สุขแห่งตนเองและสังคม จริยธรรมเป็นเรื่องที่วัดและประเมินได้ใครพูดจริงหรือไม่ เราตรวจสอบได้ แต่ความซื่อสัตย์ที่อยู่ในใจเราถือว่าเป็นคุณธรรมที่มองไม่เห็นจนกว่าจะ แสดงออกมาให้ปรากฏ คุณธรรมจึงเป็นรากฐานของจริยธรรม^{๒๖}

๗) วสิน อินทสระ, ได้กล่าวถึง ภัยของภิกษุไว้ใน พุทธโอวาทก่อนปรินิพพาน สรุปความว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอจงมองดูโลกนี้โดยความเป็นของว่างเปล่า มีสติอยู่ทุกเมื่อ ถอนอัตตานุทิฎฐิ คือความยึดมั่นถือมั่นเรื่องตัวตนเสีย เธอจะเบาสบายคลายทุกข์คลายกังวลไม่มีความสุขไฉยยิ่งไปกว่าการปล่อยวาง และการสำรวมตนอยู่ในธรรม มนุษย์ส่วนใหญ่มัวแต่่วนวายอยู่กับเรื่องกาม คือเป็นเรื่องที่ต้องดิ้นรน เรื่องกินเป็นเรื่องที่ต้องแสวงหา และเรื่องเกียรติเป็นเรื่องที่ต้องแบก

^{๒๕} พระราชนิพนธ์วิสสุต และคณะ, คู่มือการศึกษาสัมมาปฏิบัติไตรสิกขา, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (นครปฐม: โรงพิมพ์ บริษัท เพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๓), พระพุทธคำรัส หน้า ๒.

^{๒๖} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ปัญญาต้องคู่กับกรุณาจึงจะพาชาติรอด, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เซนปรินต์ติ้ง, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓ – ๑๖.

เอาไว้เขาจะบ่นว่าหนัก เหน็ดเหนื่อย พร้อม ๆ แยกก้อนหินอันใหญ่วิ่งไปบนถนนแห่งชีวิตอย่างไม่รู้จักปล่อยวาง จนลืมนึกถึงความสุข สงบเยือกเย็น ปราศจากความร่ำร้อนกระวนกระวาย ด้วยการปล่อยวางจะทำให้จิตใจผ่องใส ลากและยศนั้นเป็นเหยื่อของโลกที่น้อยคนนักจะสละวางได้ จึงแยงลากและแย่งยศกันอยู่เสมอ ถ้าลดความโลภได้ มีการแผ่แผ่เจือจานโอบอ้อมอารี ถ้าเขาลดโทสะลง มีความเห็นอกเห็นใจกันมีเมตตากรุณาต่อกัน และลดโมหะลง ไม่หลงมกมาย ใช้เหตุผลในการตัดสินใจและ ดำเนินชีวิตก็จะประสบกับความสุขสงบเยือกเย็นขึ้นมาก เหมือนคนที่ลดไข้ได้มากเท่าใด ก็ทำให้ร่างกายสบายมากขึ้นเท่านั้น^{๒๗}

๘) ว.วชิรเมธี, ได้กล่าวถึงภัยของภิกษุไว้ใน ธรรมะดับร้อน สรุปความว่า ในวงการพระพุทธศาสนาในเมืองไทย มีเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับสตรีเข้ามาพัวพันกับภิกษุเราได้ยินได้เห็นได้ทุกยุคทุกสมัย เคยมีเหตุการณ์มาแล้วในสมัยครั้งพุทธกาล ที่พระพุทธเจ้าทรงผจญกับข้อกล่าวหาจากนางจิณฺฆมาณวิกาด้วยต้องให้พระพุทธองค์ให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ไม่ได้ลากสักการะจากประชาชน ซึ่งได้นำมาใช้กับภิกษุในพระพุทธศาสนา ทำให้พระผู้ใหญ่ที่มีชื่อเสียงแต่สุดท้ายก็ต้องสึก ขอมสละผ้าเหลืองออกไปเป็นฆราวาส เปรียบเทียบก็คงจะเป็นแค่ประเภท “ทองชุบ” เท่านั้น ส่วนที่เป็น “ทองเนื้อเก้า” จะพยายามใช้วิธีทำร้ายป้ายสีอย่างไรก็คงไม่สำเร็จ ยิ่งจะพิสูจน์ความเป็นทองแท้ยิ่งใช้ไฟเผาทอง ความเป็นทองยิ่งส่องประกายเจิดจรัส ยิ่งทำร้ายยิ่งโดดเด่น เหมือนการตีระฆังยิ่งตียิ่งกังวาน เหมือนกระท้อน ที่ยิ่งทุบให้ซ้าก็ยิ่งหวานล้ำโอชะรส ดังนี้ขึ้นชื่อว่าเป็น “ภิกษุที่แท้จริง”^{๒๘}

๙) ปัญญา สละทองตรง, ได้กล่าวถึงภัยของภิกษุไว้ใน ธรรมคดี สรุปความว่า วินัยของภิกษุ ซึ่งเป็นเครื่องชำระกาย วาจา ให้บริสุทธิ์สะอาด ปาติสฐติ ๔ ประการ (๑) ปาติโมกขสังวร คือ สำรวมในพระปาติโมกข์ เว้นในข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม ทำตามข้อที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต (๒) อินทริยสังวร คือ สำรวมในอินทริย์ ระวังไม่ให้บาปอกุศลเกิดขึ้นเมื่อได้รับรู้อารมณ์ด้วยอินทริย์ ๖ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ สำรวมระวังให้รู้เท่าทันอยู่เสมอ (๓) อาชีวะปาติสฐติ คือ เลี้ยงชีวิตโดยทางที่ชอบ ไม่หลอกลวงเขาเลี้ยงชีวิต (๔) ปัจจยปัจจเวกขณะ คือ พิจารณาก่อนแล้วจึงบริโภคปัจจัย ๔ มีเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ไม่บริโภคด้วยตัณหา เป็นวินัยของบรรพชิตหรือภิกษุ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติฝึกอบรมให้รู้จักควบคุมตนเอง มี (๑) ฝึกให้เป็นคนมีสติระวัง ไม่ทำผิดกฎหมาย กฎระเบียบของหมู่คณะ ไม่เป็นคนเอาแต่ใจตนเอง และไม่มั่งง่ายเพราะจะทำให้ลืมหัดทำผิดระเบียบได้โดยง่าย (๒) ฝึกให้เป็นคนมีสติระวัง ไม่ให้ตกเป็นทาสของสิ่งที่ผ่านทาง

^{๒๗} วสิน อินทสระ, พุทธโอวาทก่อนปรินิพพาน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท ศิลปสยามบรรณกิจและการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑ – ๑๔.

^{๒๘} ว.วชิรเมธี, ธรรมะดับร้อน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๓๕ – ๑๓๖.

ประสาท ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางสัมผัส และทางความนึกคิดจนเกินไป เพราะหากควบคุมจิตใจไม่ได้แล้วก็จะยอมจะหลงระเหิงและทำผิดได้โดยง่าย (๓) ฝึกให้เป็นคนไม่เห็นแก่ปากท้อง เห็นแก่ได้จนเกินขอบเขต ฝึกหากินในทางสุจริตและซื่อสัตย์ในอาชีพของตนเสมอ (๔) ฝึกให้เป็นคนมีสติระงับในเรื่องการบริโภคปัจจัย ๔ ไม่ผลิผลามบริโภค ใช้สอยด้วยความระมัดระวัง มีสติยับยั้งความคิดอยู่เสมอ เพราะผู้ขาดสติล้มตัวมักจะตกเป็นทาสของปัจจัย ๔ ซึ่งจะขาดความพอดีทั้งในการแสวงหาในการรักษาและการใช้สอยในชีวิตประจำวัน^{๒๕}

สรุป จากบทพบทวนเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา ขึ้นชื่อว่าภัยอันตรายย่อมไม่ดีต่อภิกษุ มีอยู่ ๔ ประการ ทำให้ภิกษุไม่สามารถดำรงเพศเป็นบรรพชิตได้ยาวนาน เมื่อภิกษุได้เรียนรู้ภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเองแล้ว ย่อมจะเป็นเครื่องป้องกันและบรรเทาภัยได้

๑.๖.๒ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑) นางสาวชนัดดา ผาสุขฤทธิ์, ได้กล่าวถึงภัยของภิกษุไว้ใน การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมสำหรับการแก้ไขปัญหาความอ้วน สรุปความว่า การพิจารณาในการบริโภคปัจจัย ๔ เรียกว่า อินบริโภค คือ การบริโภคอย่างเป็นหนี้ บริโภคอย่างทายาท สามิบริโภค คือ การบริโภคอย่างเป็นเจ้าของ ไม่ตกเป็นทาสของตัณหา การบริโภคแบบโภชนมัตตัญญูตา ในโอวาทปาติโมกข์ ซึ่งเป็นการบริโภคด้วยปัญญา โดยมีโยนิโสมนสิการ ซึ่งจะทำให้เกิดการบริโภคที่พอดี การรู้จักประมาณเพื่อสันโดษ ที่ต้องพิจารณาทั้งใน ๒ เวลา เวลารับและเวลาบริโภค การพิจารณาอาหารในหลักธรรมขั้นสูง คือ การพิจารณาอาหารแปดกัณฐสัญญา ของภิกษุในพระพุทธศาสนา^{๒๖}

๒) พระมหาทองหล่อ ฐานิสฺสโร (สินกระสัง), ได้กล่าวถึงภัยของภิกษุไว้ใน การศึกษาวินัยชาวพุทธในการพัฒนาชีวิตให้เป็นสุข สรุปความว่า ปาติโมกขสังวรศีล เป็นข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม และพระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ซึ่งทรงบัญญัติเป็นสิกขาบท การสำรวมในพระปาติโมกข์ ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ เชื่อในปัญญาตรัสรู้ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าศีลหรือสิกขาบทเหล่านั้นเป็นสิ่งที่จริง ที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติ สามารถกำจัดทุกข์ไปสู่พระนิพพานได้โดยง่าย เมื่อเธอจักสำรวมในปาติโมกขสังวร จักถึงพร้อมด้วยมารยาทและโคจรเห็นภัยในโทษมีประมาณน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบท เมื่อเธออาศัยศีลดำรงอยู่ในศีลแล้ว พึงเจริญสติปัญญาน ๔ นั้น

^{๒๕} ปัญญา สละทองตรง, **ธรรมคดี**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕ – ๑๖.

^{๒๖}นางสาวชนัดดา ผาสุขฤทธิ์, “การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมสำหรับการแก้ไขปัญหาความอ้วน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

ย่อมนำมาแม้ซึ่งโลกุตตรสุขดุจศีลของพระปธานิเถระ ดังได้สดับมา จึงมีพิชัยกัณฑ์พระเถระ ผู้กำลัง
 สดับอริยวังสปฏิปทาอยู่ในเรือนเป็นที่ทำความเพียรใกล้คันธารณการ ในชั้นทเพลวิหาร พระเถระ
 แม้ทราบแล้วก็ยังมิจิตผองไสนั่งฟังแต่ธรรมอย่างเดียว กำลังพิชัยได้กล้าแข็งแล้วท่านพิจารณาศีล
 ตั้งแต่อุปสมบทมา ทำปิตเกิดขึ้น “เรามีศีลบริสุทธิ์” พิชัยกลับหายเข้าไปสู่ปฏิพัทธ์พร้อมด้วยจิตอุปมาบท
 พระเถระได้เอ่อก็คคตาจิต เจริญวิปัสสนาบรรลุประอรหัตในที่นั่งนั้นเอง ปาติโมกขสังวรนั้นภิกษุใด
 ขาดแล้ว ภิกษุนี้ไม่เพียงกล่าวได้ว่าจะรักษาศีลที่เหลืไว้ได้เพราะเหมือนคนหว่านขาด ไม่มีทางจะรักษา
 มือเท่าไว้ได้ ส่วนปาติโมกขสังวรนั้นของภิกษุใดไม่เสีย หายภิกษุนี้ก็สามารถเพื่อทำศีลที่เหลืให้
 กลับเป็นปกติได้อีกแล้วรักษาข้ออื่น เหมือนคนหว่านขาด สามารถรักษาชีวิตไว้ได้เช่นกัน”

๓) พระมหากิตติศักดิ์ กิตติวฑฺฒโน (ช่างทอง), ได้กล่าวถึงภัยของภิกษุไว้ใน ศึกษา
 วิเคราะห์ห้วงจริยะในพระพุทธศาสนาเถรวาท สรุปความว่า การได้สัมผัสทางประสาทตา หู จมูก ลิ้น
 กาย ใจ ก่อให้เกิดธรรมารมณ์ การได้รับสัมผัสจากผู้อื่นและผู้อื่นได้รับสัมผัสจากเรา ทำให้เกิด
 สภาวะทางอารมณ์ เช่น ได้ยินเสียงที่ไม่เพราะหู เห็นรูปไม่งาม ดมกลิ่นไม่ดี กายร้อนหนาว มีความ
 โกรธที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น^{๓๒}

๔) พระสุริยงค์ ทสฺสนิโย (น้อยสงวน), ได้กล่าวถึงภัยของภิกษุไว้ใน การศึกษา
 วิเคราะห์ปัญหาในฐานะเป็นเครื่องมือหนุนชีวิตและ กุศลบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สรุป
 ความว่า ข้อวัตรปฏิบัติเป็นประจำ หมายถึง ข้อวัตรที่ภิกษุพึงประพฤติปฏิบัติ กิจพึงกระทำ หน้าที่
 ธรรมเนียม ข้อปฏิบัติ ที่เป็นกิจวัตรคือ กิจที่ควรทำ เช่น อุปัชฌายวัตร ศัทธิวิหาริกวัตร อาคันตุกวัตร
 จริยวัตร คือ มารยาทอันควรประพฤติ เช่น ไม่ทิ้งขยะทางหน้าต่าง ไม่จับวัตถุอนาถา วิถีวัตรคือ
 แบบอย่างทีพึงกระทำ เช่น วิถีเก็บบาตร พับจีวร เกร่งครัดในการรักษาศีล วินัย เพื่อช่วยส่งเสริม
 ความมกน้อยและสันโดษเพื่อความดีงาม ชัดเกลาคิด ผีกรอบมตนให้เป็นปกติ”

จากบทบทวน เอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับภัยของภิกษุมิอุปสรรคในการรักษา
 พรหมจรรย์ของภิกษุไว้ได้ ผู้วิจัยมีแนวความคิดที่ต้องการนำหลักธรรม และพระวินัยมาใช้เพื่อ

^{๓๑}พระมหาทองหล่อ ฐานิสฺสโร (สินกระสัง), “การศึกษาวินัยชาวพุทธในการพัฒนาชีวิตให้เป็นสุข”,
 วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า
 ๓๕ – ๔๐.

^{๓๒}พระมหากิตติศักดิ์ กิตติวฑฺฒโน (ช่างทอง), “ศึกษาวิเคราะห์ห้วงจริยะในพระพุทธศาสนาเถรวาท”,
 วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า
 ๕๑.

^{๓๓}พระสุริยงค์ ทสฺสนิโย (น้อยสงวน), “การศึกษาวิเคราะห์ ปัญหาในฐานะเป็นเครื่องมือหนุน
 ชีวิตและกุศลบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย:
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๘.

ป้องกันและบรรเทาภัยของภิกษุให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น ยังเป็นการเตือนสติให้ภิกษุให้มีความข่มใจยับยั้งชั่งใจของตนเอง และเตือนตนเองให้มีความอดทนอดกลั้นให้ได้ในการสำรวมอินทรีย์ ๖ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปที่พบเห็นให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา แก่ภิกษุทั้งหลาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาทั้งด้านปริยัติและการปฏิบัติให้เกิดมีในตัวภิกษุ ถ้ายังไม่ได้ศึกษาข่มกระทำผิดในพระวินัยได้ จะส่งผลให้พระพุทธศาสนาไม่ยั่งยืน ทำให้ขาดศรัทธาจากประชาชน และถูกตำหนิตติเตียนได้ ภัยที่เป็นอันตรายต่อภิกษุ ผู้วิจัยมีความสนใจต้องการศึกษาภัยของภิกษุมี ๔ ประการ ในคัมภีร์พระไตรปิฎก มีภัยที่เกิดจากคลื่น ภัยที่เกิดจากจระเข้ ภัยที่เกิดจากน้ำวน ภัยจากปลาฉลาม ภัยทั้ง ๔ อย่างนี้เป็นอุปสรรคอย่างมากต่อภิกษุเองและในคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและ รวบรวมจากคัมภีร์พระไตรปิฎกและ อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความไม่ประมาท

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสารซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑ ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ค้นคว้าข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๕

๑.๗.๒ ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) อรรถกถา และคัมภีร์ต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับภัยของภิกษุ ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก ตำรา เอกสาร บทความ หนังสือพิมพ์ CD ข้อมูลทางออนไลน์ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ได้เขียนไว้

๑.๗.๓ รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาเรียบเรียงย่อความ จากข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ คือ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยนำมาวิจัยเอกสารเกี่ยวกับ ภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา มี (๑) ภัยคลื่น คือ ภิกษุอดทนต่อคำสั่งสอนไม่ได้ เกิดความขี้เกียจค้ำใจ เบื่อหน่ายคำตักเตือนพร่ำสอน (๒) ภัยจระเข้ คือ ภิกษุเห็นแก่ปากแก่ท้อง ถูกจำกัดด้วยระเบียบวินัยเกี่ยวกับการบริโภค ทนไม่ได้ (๓) ภัยน้ำวน คือ ภิกษุห้วงพะวงใฝ่ทะยานในกามสุข ตัดใจจากกามคุณ ๕ ไม่ได้ (๔) ภัยปลาฉลาม คือ ภิกษุมีความปรารถนาทางเพศรักผู้หญิงและ นำหลักธรรมวินัยมาใช้ป้องกันและบรรเทาภัยของภิกษุ เพื่อเตือนสติให้กับภิกษุและฆราวาสที่ระลึกไปเป็นฆราวาส ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ให้เกิดผลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นสืบต่อไป

๑.๗.๔ นำเสนอผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย

๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้รับ

- ๑.๘.๑ ทำให้ทราบแนวคำสอนเรื่องภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา
- ๑.๘.๒ ทำให้ทราบตัวอย่างภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา
- ๑.๘.๓ ทำให้ทราบวิธีป้องกันภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา